

**НАРХОЗ УНИВЕРСИТЕТИ
УНИВЕРСИТЕТ НАРХОЗ
NARXOZ UNIVERSITY**

Нархоз университетінің 60 жылдығына арналған
**«КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАН ҚЫЛМЫС ҚҰРБАНДАРЫНЫҢ
ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ»**

**атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ
13 ЖЕЛТОҚСАН**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Международной научно-практической конференции**

**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ
НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ЖЕРТВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ»**
приуроченная к 60-ти летию университета Нархоз
13 ДЕКАБРЯ

**PROCEEDINGS OF
International Scientific and Practical Conference on**

**«CURRENT PROBLEMS OF PROTECTING
THE RIGHTS OF JUVENILE VICTIMS OF CRIME»**
dedicated to the 60th anniversary of Narхоз University
DECEMBER 13th

Алматы/Almaty
2023

МАЗМҰНЫ/СОДЕРЖАНИЕ/CONTENT

Atakhanova G.M., Sovetkhan SH.D. THEORETICAL VIEWS ON VIOLENCE.....	10
Адилгазы С., Қалбият Қ. КИБЕРБУЛЛИНГ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЖАС АЗАМАТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫНА ӘСЕРІ.....	17
Айдарбаев С.Ж., Удербаета Б.А. МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ ИСТОЧНИКИ ЗАЩИТЫ ПРАВ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ЖЕРТВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ.....	24
Айдарханова К.Н. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ МОДУЛЬНЫХ ЦЕНТРОВ РЕАБИЛИТАЦИИ ДЕТЕЙ-ЖЕРТВ НАСИЛИЯ В ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ПРЕСТУПНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	28
Алаева Г.Т., Кабулова С.Ж. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ЗНАЧИМОСТИ И ОСОБЕННОСТИ НАЗНАЧЕНИЯ ГОМЕОСКОПИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ	35
Атаханова Г.М., Қарабаева Ж.А. СОТ САРАПТАМАСЫНЫҢ ӘДІСТЕРІ ТУРАЛЫ ІЛІМДІ ДАМУДЫҢ МАҢЫЗЫ.....	41
Атаханова С.К., Әпсімет Н.М. ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ ҚҰРБАНЫ БОЛҒАН БАЛАЛАРДЫ ҚОЛДАУҒА АРНАЛҒАН РЕСУРСТЫҚ МОДУЛЬДІ ОРТАЛЫҚТАРДА ҚАУІПСІЗ ОРТА ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ	48
Бакдаулетов М. АЛҚАБИЛЕРДІҢ ҚАТЫСУЫМЕН СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	55
Баранов А.М., Коробкова Е.Е. ОБЩИЕ ПРАВИЛА ПРОИЗВОДСТВА СЛЕДСТВЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ С УЧАСТИЕМ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ	63
Бегалиев Е.Н., Турсунов А.Б. ТЕХНИКО-КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ДЕТЕЙ ОТ БЫТОВОГО ИЛИ КРИМИНАЛЬНОГО ТРАВМАТИЗМА	67
Белозерова И.И., Селезнева Н.А. УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ И УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ СТАТУС НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО В РФ	73
Давлетова А.Қ. ЖАРҒЫЛЫҚ КАПИТАЛДЫ ҰЛҒАЙТУ БОЙЫНША ЗАҢНАМАДАҒЫ ОЛҚЫЛЫҚ	78
Джансареева Р.Е., Бесбаев А. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ОБЩЕСОЦИАЛЬНОГО И СПЕЦИАЛЬНО- КРИМИНОЛОГИЧЕСКОГО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛИЯ В ОТНОШЕНИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ	88

Досжанова А.Б. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАН ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ ҚҰРБАНДАРЫНЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУДЫ РЕТТЕЙТІН ЗАҢДАР МЕН ТӘЖІРИБЕЛЕРДІҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАЙ-КҮЙІН ТАЛДАУ ЖӘНЕ ЖЕТІЛДІРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	96
Ермухаметова С.Р. БАЛАЛАРҒА ҚАТЫСТЫ ОТБАСЫНДАҒЫ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	108
Жанибеков А.К., Жолдыбаев І.Ж. КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРҒА ҚАРСЫ ҚЫЛМЫСТАР: ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ ЗАҢНАМАСЫН ТАЛДАУ.....	116
Жолдыбаев І.Ж., Жанибеков А.К. КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРҒА ҚАТЫСТЫ ҚЫЛМЫСТЫҚ ТЕРІС ҚЫЛЫҚТАР ҮШІН ЖАЗАЛАУ ЖҮЙЕСІНІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	122
Жумабаева Ж.Ж. ПРОБЛЕМЫ ПРОЦЕССУАЛЬНОГО СТАТУСА НЕСОВЕРШЕННО- ЛЕТНЕГО УЧАСТНИКА УГОЛОВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА.....	130
Избасова А.Б. КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАН БАЛАНЫҢ ҚОҒАМҒА ЖАТ ӨМІР САЛТЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ТҮРМЫСТЫҚ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ ӨСЕР ЕТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	151
Калымбетова Э.К., Кудайбергенова А.Ж., Бабаев Ш.А., Кудайбергенова А.Ж. УСТАНОВЛЕНИЕ МАРКЕРОВ, ПОКАЗАТЕЛЕЙ, УРОВНЕЙ УГРОЗЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОМУ ЗДОРОВЬЮ ДЕТЕЙ, ПОДВЕРГШИХСЯ НАСИЛИЮ В ВИРТУАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ.....	159
Қан А.Г. К ВОПРОСУ О ДЕТЕРМИНАНТАХ НАСИЛИЯ В ОТНОШЕНИИ ДЕТЕЙ.....	169
Клебанов Л.Р. ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПЕДОФИЛИИ: ИНФОРМАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКИЕ МЕРЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ.....	180
Климашевская А.А. УГРОЗА – ДЕЯНИЕ, ПРЕДУСМОТРЕННОЕ УГОЛОВНЫМ ЗАКОНОМ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	183
Қусайнова А.К., Қусайнов Д.О. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАЩИТЫ ПРАВ ДЕТЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	187
Қуттығалиева А.Р. ӘЙЕЛДЕРГЕ ҚАТЫСТЫ ТҮРМЫСТЫҚ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	202
Маликова Ш.Б., Рахметов Т.Р. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАБОТЫ СЛЕДСТВЕННЫХ И ЭКСПЕРТНЫХ ОРГАНОВ В ПРОВЕДЕНИИ ТРАСОЛОГИЧЕСКИХ ЭКСПЕРТИЗ В КАЗАХСТАНЕ	209

Мукашева А.А. ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ ДЕТЕЙ.....	221
Нұрбеков М.С. КӨШІ-ҚОН ҚЫЛМЫСЫ: ДЕТЕРМИНАЦИЯ ЖӘНЕ АЛДЫН АЛУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	228
Нұрбеков М.С. ҚОҒАМ ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢІНДЕГІ ЗАҢСЫЗ КӨШІ-ҚОНМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ҚЫЛМЫСТАРДЫҢ КРИМИНОЛОГИЯЛЫҚ СИПАТТАМАСЫ.....	234
Рустемова Г.Р., Жаксылық А. МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В СФЕРЕ ЗАЩИТЫ ПРАВ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ – ЖЕРТВ НАСИЛИЯ.....	241
Серікұлы С., Тлепбергенов О.Н. МЕХАНОСКОПИЯЛЫҚ САРАПТАМАНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ	248
Смаилова А.О. ВЛИЯНИЕ РЕШЕНИЙ СУДА ЕС НА НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПРАВОВЫЕ СИСТЕМЫ.....	255
Тажгарина Б.К. БАЛАЛАРҒА ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ КӨРСЕТУДІҢ ТҮРЛЕРІ МЕН ФОРМАЛАРЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ САЛДАРЫ	262
Тажгарина Б.К. БУЛЛИНГТІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚҰБЫЛЫС РЕТІНДЕГІ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	274
Тлепбергенов О.Н. ОТБАСЫН ҚОРҒАУДАҒЫ ҚҰҚЫҚТЫҚ САНАНЫҢ САЛМАҒЫ	283
Тлепбергенов О.Н., Ержанов Қ. ҚҰЖАТТАРДЫ ТЕХНИКА-КРИМИНАЛИСТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУДІҢ ТҮСІНГІ МЕН ТҮРЛЕРІ.....	292
Тоқан С.М., Рыскалиев Д.У. ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ТРУДА В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ: ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ	300
Урисбаева А.А., Құдайбергенова А.Ж., Калымбетова Э.К., Құдайбергенова А.Ж. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ОТБАСЫ САЯСАТЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ	310
Ізтұрған А.С. ПОНЯТИЕ И ЗНАЧЕНИЕ ИНСТИТУТА АДМИНИСТРАТИВНОЙ ЮСТИЦИИ	319

4 Приказ министра юстиции РК №484 от 27 апреля 2017 года «Об утверждении Правил организации и производства судебных экспертиз и исследований в органах судебной экспертизы».

Атаханова Г.М.

Қылмыстық құқық, қылмыстық-іс жүргізу және
криминалистика кафедрасының оқытушысы
з.ғ.к., профессор әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Алматы қ., Қазақстан Республикасы

Қарабаева Ж.А.

Магистрант әл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Алматы қ., Қазақстан Республикасы

**СОТ САРАПТАМАСЫНЫҢ ӘДІСТЕРІ ТУРАЛЫ ІЛІМДІ
ДАМЫТУДЫҢ МАҢЫЗЫ**

Мақалада сот сараптамасының жалпы теориясының әдістері туралы ілімнің дамуы, сот сараптамасы теориясы мен сараптамалық қызмет әдістерін қалыптастыру, сараптамалық қызмет әдістерінің даму тенденциялары мәселелері қарастырылды.

Кілт сөздер: *сот сараптамасы, әдістеме, сараптамалық есеп, сарапшы, сараптамалық тәжірибе.*

В статье рассмотрены вопросы развития учения о методах общей теории судебной экспертизы, формирования теории судебной экспертизы и методов экспертной деятельности, тенденции развития методов экспертной деятельности.

Ключевые слова: *судебная экспертиза, методика, экспертный учет, эксперт, экспертный опыт.*

The article discusses the development of the doctrine of the methods of the general theory of Forensic Science, the formation of the theory of Forensic Science and methods of expert activity, trends in the development of methods of expert activity.

Keywords: *forensic examination, methodology, expert report, expert, expert practice.*

Сот сараптамасының жалпы теориясының әдістері мен практикалық сараптамалық іс-әрекеттің әдістерінің айырмашылығын, сондай-ақ ғылыми және практикалық танымды, ғылыми зерттеу әдістерін практикалық сараптамалық іс-әрекеттің әдістерін ажырату аса маңызды.

Сот сараптамасының жалпы теориясының әдістері туралы ілімнің дамуының негізгі тенденцияларын Р.С. Белкин және Т.В. Аверьянова [1] ұсынды:

- қолданылатын ұғымдарды біріздендіру және ұғымдық аппаратты кеңейту;
- оқытудың жіктеу бөлігін жетілдіру;
- әдістер туралы оқытудың операциялық бөлігін одан әрі дамыту;
- оқу-жаттығу деректерін қолданудың пәндік саласын одан әрі зерттеу.

Сот сараптамасының жалпы теориясының әдістемесі практикалық қызметтің әдістерін қажетті элемент ретінде қамтиды. Т.В. Аверьянова сот сараптамасы теориясы мен сараптамалық қызмет әдістерін қалыптастыру және қолдану заңдылықтарын тұжырымдады, сонымен қатар ғылыми білім алу әдістерін практикалық қызмет әдістеріне айналдыру мәселесін қарастырды. Қарастырған заңдылықтардың қатарына мыналар жатады: "базалық білімді дамыту нәтижесінде таным әдістерінің пайда болуы; ғылымдағы интеграциялық процестердің және таным құралдарын дамытудың салдары ретінде сабақтас ғылым әдістерін алу; сараптамалық практиканың өсіп келе жатқан қажеттіліктерін, әсіресе нақты сараптамалық міндеттерді зерттеу әдістерін қалыптастыруға айқындаушы әсер ету; әдісті таңдаудың ситуациялық тәуелділігі; әдісті қолданудың ситуациялық тәуелділігі; әдістің заңдылықтары, ғылыми және практикалық таным әдістерінің кешенін қолдануды анықтайды .

Менің ойымша, практикалық іс-әрекет әдістері тиісті ғылыми әдістерге, қызмет объектісінің сипаты мен қасиеттеріне, нақты практикалық мәселелерді шешу тәжірибесіне негізделеді.

Қызметтің басқа салаларында қолданылатын барлық техникалық құралдар мен әдістерді сараптамалық тәжірибеде қолдану үшін ұсынуға болмайды. Сараптамалық есептерді шешу әдістеріне нақты талаптар қойылады:

- қолданылатын зерттеу әдістері заттай дәлелдемелердің болмысының бұзылуына немесе өзгеруіне әкелмеуі тиіс, яғни бұзбайтын болуы тиіс;

- сараптамалық практика үшін ұсынылатын әдістер ғылыми негізделген және эксперименталды түрде тексерілуі тиіс;

- әдістерді қолдану нәтижелері процестің барлық қатысушылары үшін айқын болуы керек;

- сараптама процесінде әдістерді қолдану азаматтардың заңды мүдделері мен құқықтарына нұқсан келтірмеуге, олардың ар-намысы мен қадір-қасиетін төмендетпеуге тиіс.

Сараптамалық практиканы жалпылауға негізделген әдістердің жіктеуі үшін құру қолданылатын әдістерді тіркеуге және оларды сот сараптамасында ғылым мен техниканың заманауи мүмкіндіктерін пайдалану тұрғысынан талдауға мүмкіндік берді [2]. Сараптамалық қызмет әдістерінің даму тенденцияларын анықтауға болады:

- сараптамалық әдістер шеңберін кеңейту;

- зерттеу әдістерін өзгерту;

- әдістердің тиімділігін арттыру;

- бұзбайтын зерттеу әдістерін басым дамыту;

- зерттеу әдістерін объективтендіру (сараптама объектілерін зерттеудің математикалық әдістерін қолдану практикасын кеңейту және сараптамалық есептерді автоматтандырылған шешу). Е.Р. Российская бұл тізімді сараптамалық әдістердің күрделенуі сияқты тенденциялармен толықтырады, олар біртекті және гетерогенді әдістерді кешендеу; ұсынылған әдістер негізінде сараптамалық әдістерді біріздендіру [3].

Сараптамалық зерттеу әдісінің тиімділігі ең аз уақыт, еңбек және материалдық шығындармен зерттеу объектісі туралы ақпараттың максималды көлемін алу мүмкіндігімен анықталады. Нәтижелерге дәлдік, айқындық, сенімділік талаптары қойылады.

Заманауи ғылыми жетістіктерді енгізу зерттелетін объектілердің ауқымын кеңейтуге, жаңа қасиеттерді анықтауға, қолданыстағы қасиеттерді жетілдіруге және заттай дәлелдемелерді зерттеудің түбегейлі жаңа әдістемелерін жасауға мүмкіндік береді. Сот сараптамасының заманауи тәжірибесі объектіні тану мүмкіндіктерін кеңейтетін зерттеудің ең тиімді әдістерін енгізу жолымен жүреді. Сарапшының зерттеу әдістемесіне кіретін белгілі бір әдісті таңдауының орындылығы анықталған ақпарат көлемімен және оның қойылған міндетті шешу үшін маңыздылығымен; әмбебаптық; сенімділік (сенімді және қайталанатын нәтижелер алу мүмкіндігі); әрі қарай зерттеу үшін объектіні сақтау мүмкіндігі; әдістің сезімталдығы және зерттеу жүргізу үшін қажетті материалдардың көлемі; экспрессивті; жабдыққа материалдық шығындар сияқты бірқатар критерийлермен анықталады.

Дегенмен, әдістер кешені сарапшы жүгінетін арсеналдың бөлігі болып табылады. Оның барлық зерттеулері белгілі бір бағдарлама (алгоритм) бойынша құрылады. Алгоритмнің рөлін сараптамалық әдіс, яғни белгілі бір рецепт жүйесі орындайды. Оны бағалау әдістемесі мен критерийлеріне жауап беруі керек талаптар Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, М.А. Бондарь, Ю.Г. Корухов, Д.Я. Мирский, Б.С. Митричев, В.Ф. Орлова, А.Р. Шляхов және сот сараптамасы саласындағы басқа да жетекші ғалымдардың еңбектерінде көрсетілген.

Сараптамалық әдістеменің өзегі сараптамалық мәселені ұтымды шешу болып табылады.

Тәжірибе көрсеткендей, жаңа әдістемелерді құрудың түпкі мақсаты тергеу мен сотқа ұсынылатын деректердің көлемін кеңейту, сараптама жүргізу мерзімдерін қысқарту, уақыт шығындарын азайту, шешілмеген мәселелерді азайту, сараптамалық міндеттерді шешудің ғылыми деңгейі мен толықтығын арттыру болып табылады.

Сараптамалық практиканың перспективалық міндеті сараптамалық зерттеулердің түрлері мен кіші түрлері бойынша әдістемелерді жүйелеу және стандарттау болып табылады, бұл оларды ұсынудың бірлігін қамтамасыз етеді.

Әдістемелерді әзірлеу мен енгізуде олардың ғылыми, негізділігі мен сенімділігінің кепілі болып табылатын сараптамалық мекемелер жүйесінде оларды сынақтан өткізу шешуші рөл атқарады.

Сараптама мәселелерін шешудің әдістемелік негіздерін әзірлеу деңгейіне байланысты оларды шешуді таңдау да әртүрлі. Кейбір жағдайларда-бұл есептерді шешуді автоматтандыру, басқаларында-сарапшының жұмысын жеңілдету, үшіншіден-деректер банкін пайдалану болып табылады. Алайда, кез-келген нысанда зерттеу процесін немесе оның бөліктерін автоматтандыру міндеттерді шешудің объективтілігін, жеделдігін арттырады және оның мүмкіндіктерін кеңейтеді.

Криминалистикалық сараптама тәжірибесінде дәстүрлі түрде объектінің қасиеттерінің маңыздылығын бағалауды рәсімдеу үрдісі қалыптасты. Бұл бағытта объектілерді сипаттаудың алгоритмдік жүйелерін құру кезінде формализацияны арттыру маңызды болуы керек. Формализацияның сапалық және сандық деңгейлерде үйлесуі кезінде диалогтық, есептелген компоненттер мен ЖЗШ-ны қолдануды қамтитын кешенді жүйелер құрылады. Алайда, автоматтандыру формасының негізгі құрамдас бөлігі сараптамалық жүйелер болуы керек.

Қазіргі уақытта сараптамалық практиканы перспективалық дамыту бағыттарының бірі сараптамалық міндеттерді автоматтандырылған шешудің бағдарламалық жүйелерін құру болып табылады. Бұл бағыт деректерді автоматтандырылған жинау мен өңдеуді, деректер банктерін, мәліметтер базасын және ААЖЖ құруды, сондай-ақ сараптама міндеттерін автоматтандырылған шешу үшін сараптамалық жүйелерді әзірлеуді қамтуы мүмкін басқалармен байланысты.

Сараптама өндірісін ақпараттық қамтамасыз етуді және сараптама саласындағы ғылыми зерттеулерді ұйымдастыру жөніндегі жұмыстар негізінде құрылатын нақты сараптама объектілері туралы нақты мәліметтерді қамтитын деректер банктері сараптамалық практика үшін аса маңызды.

Сараптамалық зерттеулерде ЖЗШ қолдану сараптаманың жіктеу және диагностикалық міндеттерінің толық шешімін алуға,

сондай-ақ зерттелетін объектінің қасиеттерінің бір мәнді айқындылығы жағдайында оның топтық тиесілігін анықтау бойынша сәйкестендіру міндеттерін шешуді айтарлықтай ілгерілетуге мүмкіндік береді.

Сараптама мәселелерін шешуге арналған автоматтандырылған бағдарламалық жүйелерді әзірлеу математикалық модельдеуге негізделген. Тәжірибе көрсеткендей, сараптаманың жиі кездесетін мәселелерін шешуге арналған бағдарламалық жүйелерді әзірлеу ең перспективалы және тиімді; шешудің қарапайым алгоритмі бар есептер; компьютерлерді қолданбай шешу мүмкін емес ең көп уақытты қажет ететін есептер болып табылады. КС-ті практикалық іске асыру сарапшылардың АЖО құру проблемасымен тығыз байланысты. Тәжірибелік қызметтің құрамдас бөліктерінің бірі-сараптамалық жүйелер. Сараптамалық жүйелер сот сараптамасында әлі тиісті дамымаған, бірақ болашақ олардың артында екені сөзсіз.

Зерттеу процесін объективті ететін жаңа әдістерді, соның ішінде математикалық әдістерді әзірлеу сот сараптамасының мәселелерін шешуде эвристикалық тәсілді қолдану аясын тарылтады.

Ғылымдардың өзара енуі ғылыми зерттеу әдістерінің өзара енуімен қатар жүреді, олардың әрқайсысын байытады. Дәл осы жолда, әдетте, сот сараптамасының жалпы теориясының жаңа ғылыми әдістері қалыптасуда.

Сонымен қатар, сот сараптамасының жалпы теориясының әдістерін қалыптастыру қолданыстағы сараптамалық тәжірибе аясында жүреді. Нақты сараптамалық тапсырмаларды орындау барысында ғылыми шешімді қажет ететін мәселелер туындайды. Бұл мәселелерді шешу сот сараптамасының жалпы теориясының элементін құрайтын жеке сараптама теориясының мақсатына айналады.

Жоғарыда айтылғандардың жарқын мысалы-біз физика-математикалық модельдеу негізінде жасаған, алғашқы байланыс кезінде көлік құралының жылдамдығын анықтауға мүмкіндік беретін теория.

Соңғы жылдары сараптамалық зерттеулердің жаңа объектілерінің, оның ішінде микрообъектілердің пайда болуына

байланысты сараптамалық зерттеудің бұзбайтын әдістеріне қызығушылық артты. Мұндай әдістерді әзірлеу әдістер туралы ілімнің басым бағыттарының біріне айналды. Заттай дәлелдемелерді зерттеудің бұзбайтын әдістерін қолдану теориясының тұжырымдамалық негіздерін Е.Р. Российская негіздеді [4]. Ол әдістің сараптама объектілеріне әсер ету дәрежесі, оның сарапшы таңдауын анықтайтын фактор ретінде, ең бастысы болуы мүмкін екенін атап өтті, өйткені сот сараптамалары мен зерттеулерін жүргізу кезінде зерттелетін объектілер заттай дәлелдемелер болып табылады, олар сот талқылауында қолданылатын жеделдік қағидатына сәйкес сотқа өзгеріссіз ұсынылуы керек. Заттай дәлелдемелердің сақталуы сондай-ақ қайта сараптама тағайындау мүмкіндігін анықтайды. Мұндай әдістердің тиімділігінің жарқын мысалы-оның рентгендік әдістердің мүмкіндіктерін талдауы.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- 1 Основы судебной экспертизы. Ч. 1. Общая теория./ Кол. авторов. - М., 1997. С. 18-33.
- 2 Аверьянова Т.В. Методы решения экспертных задач, классификация методов и методик // Основы судебной экспертизы. Ч. 1. Общая теория. - М., 1997. С. 243.
- 3 Российская Е.Р. Концептуальные основы теории неразрушающих методов исследования вещественных доказательств. Автореферат дисс. ... доктора юрид. наук. - М., 1993. С. 14.
- 4 Российская Е.Р. Рентгеноструктурный анализ в криминалистике и судебной экспертизе. - Киев, 1992.